

**Муниципальный этап олимпиады школьников
по марийскому языку и литературе
2024 – 2025 учебный год
10 класс**

Чылаже – 102 балл.
Пашалан 180 минут пуалтеш.

1. Термин-влакым марла каласыза. (5 балл)

Составной ушем мут, сложный мут, сложный предложений, обращений, придаточный ужаиш.

2. **-н, -ла, -нек, -сек, -ге** суффикс-влак могай ойлымаш ужашым ыштат? Пример дене пенгыдемден возыза. (6 балл)

3. Мут-влакым состав дене лончылыза. (5 балл)

Кудывечыште, тўналыныт, ончышо-влак, кўнышым, ломберлаште.

4. Чарналтыш пале-влакым (знак препинанийым) чын шынден, текстым возен налза. (6 балл)

Эрдене кече ятырак кўшкў нўлталтмеке йоча-шамыч уремыш лектыныт да тыртышым колтылын модыт юарлат лўшкат шўкедылыт. Нуно кок тўшкалан шелалтыныт. Эн тале рвезе тыртышым виян шуа вес тўшкашке пўрдыктен колта а нунышт тыртышым шогалташ тўчат кў тоя дене пера кў пинчакиш дене авырен шогалеш южышт кид дене кучаи толашат икманаи кертмышт семын сенынештак. (Л. Яндак.)

5. **Малыше корак** кўэмалтше савыртышын мом ончыктымышым умылтарыза. (5 балл)

6. Ойлончым синтаксически лончылыза, ойлончылан тичмаш характеристикым пуыза. (15 балл)

Олыкышто лўнген, чеверласен шогышо тегытча, ош висвис, чевер висвис, онгырвуй, колявоч, кияк, шотлен шуктыдымо моло йытыра лўман пеледыш-влак иктыш погыненыт, шотышт дене кутыркалат. (Ю. Галютин.)

7. Пуымо ойлончылаште антоним-влакым муза. (4 балл)

Нигунам от пале, кў тыге пўра:

Самырык калык омым йомдара.

Кече дене йўдиш лийыт ик тўсан,

Толын рвезе пагыт – ойго да куан...

Укелан, ший тылзе, шўлыкын коят –

Тышке еҥ-влак шкетын толыт, мужырын каят. (С. Николаев)

8. Текстым лудын лекса. Олмештыш мут-влакым возен лукса, нунын разрядыштым ончыктыза. (6 балл)

Мемнан кугезе кочана-кована чодыра лонгаште ылыше айдеме лийыныт. Нуно пўртўсым пагаленыт да араленыт, ылыш радамыштым пўртўсын темлыме ойжо дене чоҥеныт. Тидланак кўра пўртўшат кугезе кочана-кована-шамычлан тыгай мотор вер-шўрым пўлеклен. Ярамарий чодыра коклаште верланен. Туштыжо тўрлў пушенге – кож, пўнчў, куэ, тумо, ваитар, нўлпў – кушкеш. Чодыра янлык ден кайыквусылан моткоч поян лийын, емыж-саска кушкын. Аланыште, эҗер воктене, эҗыж, шемшоптыр, йошкаршоптыр шочыныт. Ял пўкшерме, полан, пызле дене авыралтын. Понгыжым сава денак солаш лиеш улмаш. Кайык кашакланже тиде вер чылт узьмак лийын. Нуным колыштын, кушто улметымат мондет. (Г.Мичеев.)

9. Вияш оян ойлончо-влакым савырыме ояныш савырен возыза. (6 балл)

А) «Айда, мом коракым кўтет!» – акаже шольыжлан кычкыралын.

Б) «Ончо, Йыван, эрла Кориш деч посна школыш ит мий», – Васлий Йыванлан ойлен.

В) «Шочмо калык деч шерге, шочмо йылме деч ныжсылге тўняште нимат уке», – газетыште чўчкыдын возат.

10. Писатель-влакын илыме жапыштым чын ончыктыза. (5 балл)

1) 1920-1990

а) Миклай Казаков

2) 1918-1989

б) Ким Васин

3) 1916-1941

в) Семен Вишневский

4) 1924-2004

г) Шабдар Осып

5) 1898-1937

д) Георгий Ефруш

11. Пуымо ужашым могай произведений гыч налме? Тыгак произведенийын авторжым палемдыза. (4 балл)

«Марий-влак семык пайремым пагалат. Могай гына тутло сий дене нуно ике унаштым огыт сийле, могай гына шыма койыш дене огыт шуно? Виян пўрў дене, нугыдо пура дене лывыргыше йылмышт могай мутым ок ойло, лыжга мурым ок муралте...»

12. Произведений-влакын жанрыштым да авторыштым палемдыза. (5 балл)

А) «Элнет»

Б) «Андрей Толкын»

В) «Орина кова»

Г) «Ўдырамаш корно»

Д) «Югорно»

13. Ончыктымо герой-влак могай произведений гыч улыт? Тыгак произведенийын авторжым да жанржым палемдыза. (9 балл)

А) Аксар, Тулбай, Ялантай;

- Б) Терей, Кузи, Чопай;
В) Аня, Алексеев, Виктор.

14. Я. Ялкайнын автобиографий сынан могай трилогийжым паледа? (3 балл)

15. А. Спиридоновын «Югорно» эпосшым марий йылмыш кө кусарен? (3 балл)

16. «Акпатыр» оперылан либреттым көмыт возеныт? (3 балл)

17. «Ачамын йöратыме мурыжо» ойлымашын авторжо. (3 балл)

18. Могай произведений гыч ужаш? Эше произведенийын жанржым да авторжым палемдыза. (9 балл)

А) Теве урем мучко лум тўтан чотак подыл шындыше ямщикын тулен кудалше тройкыж гай шўшкен-мурен эрта. Теве, шыгыр прогалыш шенын пурен, шинчам почаш лийдымын лум пуракым тўргыкта, омса ўмбалне кечыше вывескым кушкед кудалтышаш гай миен рўчкалта, телеграф менге шелшыш пурен васара, кўшнö тореш-кутынъ кукталтше кўртнö воштырлам перкала, пöрт тўныкыш пурен, изи аза гай шортын шинча...

Б) Оралте леведыш йымак пурен, леведышым чытырыкта, оралте гоч лумым тўргыкта – чылт ия сўан марийла толаша; ял вуйышто шинчыше школ пöртым савырал шуышашла тöча, пöртыш пурен каен, ўстембалне йўлен шинчыше керосин лампым пуал йöрыктен, ўстембалне кийыше кагазым, тетрадь-влакым, книжкам вужгыктен кышкынеже.

В) Тудым койышан немыч дене танаастараш гын, мöнгешла лектеш: лапка да лопка капан, тореш йолан, чара шинчан, лопка умшан, кўжгö тўрван, лочо; ўлыл тўрвыжö кечен коштеш, умшаже почылт шога, пире пўй гай кошар мучашан шуэ пўйжö кокла гыч чарныде йончын шўвыл лектеш да кечыше тўрвыж ўмбаке шарла.